

כג-א

רבי יוסי אומר: אין שנים מביאין אשם אחד על ידי שיעשו תנאי ביניהם [והטעם יתבאר בסוף המשנה], אלא אם כדעת חכמים שניהם פטורים, אם כדעת רבי עקיבא כל אחד מביא אשם תלוי<sup>(42)</sup>.

ב. היו לפניו חתיכה של שומן חולין וחתיכה של חלב. אבל אחת מהן ואינו יודע איזו מהן אבל, מביא אשם תלוי.

אבל גם את השניה מביא הטאת שהרי עתה ודאי הוא שאכל חלב.

אבל אחד את הראשונה ובא אחר ואכל את השניה זה מביא אשם תלוי וזה מביא אשם תלוי שהרי כל אחד בספק שמא אכל חלב.

רבי שמעון אומר: שניהם מביאים הטאת אחת בשותפות ועושים תנאי ביניהם שמי שאכל את החלב יהא חלק חברו בחטאת מחול לו וכל החטאת תיקרב עבורו<sup>(43)</sup>.

רבי יוסי אומר: אין שנים מביאין הטאת אחת בתנאי. אלא כל אחד מביא אשם תלוי.

ג. היו לפניו חתיכת חלב של חולין וחתיכת שומן של קודש, אבל אחת מהן ואינו יודע איזה מהן אבל מביא אשם תלוי משום ספק אכילת חלב [ואפילו רבי עקיבא דמחייב אשם תלוי גם על ספק מעילה מכל מקום אינו חייב אלא אשם תלוי אחד שהרי אין כאן אלא עבירה אחת של ספק אכילת חלב ספק אכילת קודש]<sup>(44)</sup>.

צריך ידיעה.

43. כבר נתבאר, שטעמו של רבי יוסי הוא, שמאחר וחטאת ואשם צריכים ידיעה, אי אפשר להתנות, שהרי אין החוטא יודע שחטא ודאי. והשיטמ"ק [כג] מבאר, שבאמת גם רבי שמעון מודה בעיקר הדין, שחטאת צריכה ידיעה, אלא שמאחר וישנה כאן ידיעת ודאי, שאחד מהם חטא, די בזה להחשיב ידיעת החטא.

ובקהלות יעקב ביאר לפי דרך זו מחלוקת התנאים, שלדעת רבי יוסי, התנאי של ידיעה נאמרה על החוטא, שאינו יכול להפריש קרבן ולהתכפר, כל זמן שאין לו ידיעת ודאי שחטא, ולכן אין מועיל כלל מה שיש לנו ידיעה, שאחד משניהם ודאי חטא, אבל רבי שמעון סובר, שדין ידיעת החטא נאמרה בקרבן, ולא על החוטא, ועל כן, מאחר שידוע לנו שקרבן זה בא על חטא ודאי שנעשה כאן, לא איכפת לנו בזה שאין לנו ידיעה מי הוא החוטא.

44. לעיל [ט] למדנו, בדין האוכל חתיכה אחת,

מעילות, שהוא חייב באשם תלוי, או כחכמים שאינו חייב, שמכל מקום, מאחר שעל כל אחד מהם יש ספק חיוב קרבן של אשם ודאי, מוטל עליהם לצאת ידי חובתם, ועל כן הם מביאים ומתנים. וכן מבואר בשיטמ"ק [כג].

אולם התוס' בסוכה [ד ב] נקטו בפשיטות, שלדעת רבי שמעון, יש חיוב אשם תלוי בספק מעילות, וכדעת רבי עקיבא, ועיי"ש מה שהקשו לפי זה.

42. הרמב"ן והרז"ה בשבת [עא] כתבו, שדעת רבי יוסי היא, שאשם ודאי, צריך ידיעה בתחילה, ולכן אי אפשר להביא בשותפות ולהתנות, שהרי אין החוטא יודע שחטא, וכמו שלמדנו לעיל [ז], שזהו טעמו של רבי יוסי בדין זה, ולזה היתה כונת הגמרא בשבת שם, שישנם תנאים הסוברים, שאשם ודאי צריך ידיעה.

וכתב הערוך לנר, שזהו המקור לדברי הרמב"ם, שפסק בהלכות שגגות [ט י], שאשם ודאי צריך ידיעה, ומשום שהכריע כרבי יוסי, נגד רבי עקיבא ורבי טרפון הסוברים לעיל, שאין

אכל גם את השניה מביא הטאת על החלב ואשם מעילות ודאי על הקודש.

אכל אחד את הראשונה ובא אחר ואכל את השניה, זה מביא אשם תלוי וזה מביא אשם תלוי. שהרי כל אחד בספק שמא אכל חלב [וכן לרבי עקיבא כל אחד בספק שמא אכל חלב או קודש].

רבי שמעון אומר: שניהם מביאים הטאת ואשם מעילות בשותפות, ומתנים ביניהם שמי שאכל את החלב ימחול לו חברו את חלקו בחטאת וכל החטאת תיקרב עבורו, ומי שאכל את הקודש ימחול לו חברו את חלקו באשם וכל האשם יקרב עבורו.

רבי יוסי אומר: אין שנים מביאין הטאת ואשם אחד, אלא כל אחד מביא אשם תלוי.

ד. היו לפניו חתיכת חלב של חולין וחתיכת חלב של קודש, אכל אחת מהן ואינו יודע איזו מהן אכל — מביא טאת. שהרי ממה נפשך אכל חלב, ואילו על ספק חתיכה של קודש אינו מביא אשם תלוי, שחכמים לשיטתם, דאין מביאין אשם תלוי על ספק מעילות.

רבי עקיבא אומר: מביא אף אשם תלוי בנוסף על החטאת על ספק שמא אכל חתיכה של קודש. דרבי עקיבא לשיטתו

שחייבין אשם תלוי על ספק מעילות.

אכל גם את השניה, מביא שני הטאות על שתי החתיכות של חלב [כשהיו בשתי העלמות, שיטמ"ק אות ה'], ואשם מעילות ודאי על חתיכת החלב של קודש.

אכל אחד את הראשונה ובא אחר ואכל את השניה זה מביא הטאת וזה מביא הטאת, שהרי כל אחד אכל חלב.

רבי עקיבא אומר: זה מביא אשם תלוי וזה מביא אשם תלוי נוסף על החטאת, שכל אחד הוא בספק שמא מעל.

רבי שמעון אומר: זה מביא הטאת וזה מביא הטאת משום אכילת חלב ושניהם מביאין אשם מעילות אחד בשותפות.

רבי יוסי אומר: אין שניהן מביאין אשם אחד.

ה. היו לפניו חתיכת חלב של חולין וחתיכת חלב של נותר מהקרבן, אכל אחת מהן ואין יודע איזה מהן אכל — מביא הטאת על אכילת חלב, שממה נפשך אכל חלב, ואשם תלוי על ספק אכילת נותר.

אכל את השניה — מביא שלש הטאות: שתי חטאות משום חלב [בשתי העלמות], וחטאת

מאשם תלוי, שהרי יודע ודאי שחטא. וכתב השפת אמת ליישב, שמאחר ואין חייבים חטאת על איסור מעילה, אלא אשם מעילות, אין זה נחשב, לענין זה, שודאי חטא, ודוקא כשנסתפק לו אם חלב אכל או דם, שעל שניהם מביא חטאת, בזה פוטר רבי יהודה מאשם תלוי.

שאינו יודע אם חלב היא אם דם היא, שלדעת רבי יהושע אינו מביא חטאת, כיון שאינו יודע באיזה חטא חטא, ונחלקו התנאים לפי דעתו, האם מביא אשם תלוי או לא, שלדעת רבי יהודה פטור, ולדעת רבי שמעון חייב.

והעירו האחרונים, שלכאורה לדעת רבי יהודה, בנידון זה של משנתנו גם כן יהיה פטור

אחת משום נותר [ובגמ' פריך למה לא מביא גם אשם מעילה על הנותר].

אכל אחד את הראשונה ובא אחר ואכל את השניה — זה מביא חטאת על החלב ואשם תלוי על הנותר, וזה מביא חטאת ואשם תלוי.

רבי שמעון אומר: זה מביא חטאת וזה מביא חטאת משום אכילת חלב, ושניהן מביאין חטאת אחת על הנותר בשותפות.

רבי יוסי אומר: כל חטאת שהיא באה לכפר על חטא [והוא הדין אשם ודאי. רבינו גרשום] אין שנים מביאין אותה! ולמעט חטאת של מחוסרי כפרה, כגון יולדת, שאינה באה על חטא אלא להתיר באכילת קדשים, שמודה רבי יוסי ששנים מביאין אותה על ידי תנאי. לפי שהטעם של רבי יוסי בכל החטאות הוא משום שכתוב "או הודע אליו חטאתו" משמע שצריך שתהיה לו ידיעה ודאית שחטא, קודם הבאת הקרבן, וכן באשם ודאי סבירא ליה לרבי יוסי דבעי ידיעה בתחלה [רמב"ן] ובעל המאור שבת עא, ב], ולכן אי אפשר להביא חטאת ואשם ודאי מספק. מה שאין כן במחוסרי כפרה, שאין צריך ידיעה בתחלה. גמרא לעיל ז, ב.

### גמרא:

שנינו במשנה: חתיכה של חולין וחתיכה של חלב — רבי יוסי אומר: אין שנים מביאין חטאת אחת.

אמר ליה רבא לרב נחמן: לרבי יוסי משמע

דדוקא חטאת הוא דלא מייתי שניהן. הא אשם תלוי מייתו שניהם, ואם כן תיקשי דחינו תנא קמא?!

וכי תימא "חתיכה אחת משתי חתיכות" איכא בינייהו, דלתנא קמא גם השני חייב אשם תלוי, אעפ"י שאין לפניו אלא חתיכה אחת שהיא ספק חלב, ולרבי יוסי רק הראשון חייב אשם תלוי ולא השני דבעינן לחיוב אשם תלוי שיאכל "חתיכה אחת משתי חתיכות". והכי קאמר רבי יוסי: אין שנים מביאין חטאת אחת, אלא הראשון מביא אשם תלוי והשני פטור (45).

והתניא: רבי יוסי אומר: זה מביא אשם תלוי וזה מביא אשם תלוי, דלא בעינן "חתיכה אחת משתי חתיכות". ואם כן, היינו תנא קמא?!

אמר ליה רב נחמן: הא קמשמע לן תנא דמתניתין: דמאן תנא קמא? רבי יוסי!

שנינו במשנה: חתיכת חלב וחתיכת קודש [כו'], חתיכת חלב וחתיכת חלב קודש כו' חתיכת חלב וחתיכת חלב נותר.

אמר ליה רבא לרב נחמן: הא דקתני במתניתין בחתיכת חלב וחתיכת נותר שאם אכל את השניה מביא שלש חטאות. תיקשי: וליתי נמי אשם מעילות ודאי, דהרי נותר דקודש הוא?

אמר ליה רב נחמן: הכא במאי עסקינן: דלית ביה בחתיכה של נותר שוה פרוטה, ואין מעילה בפחות משוה פרוטה.

45. לפי מה שלמדנו לעיל [ית], יתפרש לנו כונת הגמרא באופן זה, שלפי הטעם שצריך חתיכה

**ואיבעית אימא:** הא והא בדקה. ולא קשיא: **ההיא בימות הגשמים,** שהבשר אינו מתקלקל גם כעבור זמן. **הכא, בימות החמה** שכבר התקלקל הבשר ואינו שוה פרוטה.

שנינו במשנה: חתיכת חלב וחתיכת חלב נותר... **אכל אחד את הראשונה...** רבי שמעון אומר: זה מביא חטאת וזה מביא חטאת ושניהן מביאין חטאת אחת.

**אמר ליה רבא לרב נחמן:** ומי אמר רבי שמעון איסור חל על איסור? ! שהרי הוא מחייב חטאת משום נותר וכיצד חל איסור נותר על איסור חלב.

**והא תניא:** רבי שמעון אומר: **האוכל נבלה ביום הכפורים פטור** מכרת של יום הכפורים. דאין איסור יוה"כ חל על איסור נבלה שהיה קודם [ואפילו נתנבלה ביוה"כ עצמו, מכל מקום, היתה אסורה משום אבר מן החי בערב יוה"כ, ואין איסור יוה"כ חל על איסור אבר מן החי]. הרי, שרבי שמעון סובר אין איסור חל על איסור? ! (47)

ומתרצינן: **אמר רב שישא בריה דרב אידי:**

אמר ליה רבא: **והא מעיקרא,** בבבא קודמת של המשנה, בחתיכה של חלב וחתיכה של קודש, **דאית ביה שוה פרוטה** בחתיכה של קודש **עסקינן.** דהא **קתני שמביא אשם ודאי** משום מעילה, ולמה כאן אמרת דמיירי באין בה שוה פרוטה?

**אמר ליה רב נחמן:** **ההיא חתיכה דרישא,** דלא נותר היא — **שויה פרוטה.** הא חתיכה דנותר — **לא שויה פרוטה הוא.** כיון שאינה ראויה כל כך לאכילה מאחר שעבר עליה זמן רב.

אמר ליה רבא: **והא** במתניתין דלעיל [יג,ב] **"יש אוכל אכילה אחת",** דקתני ביה שהיתה החתיכה נותר, וקתני שם **דמביא ארבע חטאות ואשם מעילות אחד,** הרי שגם בנותר יתכן שיהא שוה פרוטה? !

**אמר ליה רב נחמן:** **ההיא,** כגון שאכלה באכילה גסה. שאכל הרבה ממנה עד שהגיע לשיווי פרוטה, **והכא** מיירי שאכלה באכילה דקה שלא אכל אלא מעט ואין בה שוה פרוטה (46).

בחתיכה אחת ספק חלב ספק שומן, חייבים באשם תלוי.

46. רש"י מפרש, שאכל הרבה בשר נותר, ועל ידי ריבוי האכילה, נמצא שמעל בפרוטה. **והרש"ש פירש,** שהכונה לבשר בהמה גסה, שאין בשרה ממהר כל כך להתקלקל, ואפשר למצוא בה, שיהיה בכזית נותר, שוה פרוטה. ועיין לעיל [יג הערה 43, 45] שנתבאר בע"ה, ענין זה של חיוב מעילה בנותר.

47. התוס' מבארים, שבאמת איסור נותר על

משתי חתיכות משום שנאמר "מצוות", או משום שבאופן זה אפשר לברר, אם כן השני שאכל אינו חייב באשם תלוי, שבשעת אכילתו לא היה אלא חתיכה אחת. אבל לפי הטעם של איקבע איסורא, גם השני מתחייב באשם תלוי, הואיל ומתחילה היו כאן שתי חתיכות, וכבר נקבע האיסור.

ובמשנתנו למדנו, שרבי עקיבא גם כן מחייב את השני באשם תלוי, הרי שלדעת רבי עקיבא אין צורך בשתי חתיכות [על כל פנים בשעת האכילה, וכנ"ל]. וכן דקדק המצפה איתן מנזיר [כג] ומקדושיין [פא], שלדעת רבי עקיבא,

הכא במאי עסקינן: כגון דאכל כוליא בחלבה. שעל הכוליא הוא חייב משום נותר, שכיון שאין בה איסור חלב הרי חל עליה איסור נותר, ועל החלב חייב חטאת משום חלב.

ומקשינן: וכוליא בחלבה נמי, הא קאי עלה באיסור עולין שהכוליא עולה להיקרב על המזבח ואסורה באכילה והיכי אתי איסור נותר חייל עליה?!

חלב, הוא איסור מוסיף, הואיל ומקודם היה החלב אסור רק באכילה, ועתה נוסף בו איסור גם לגבוה, וכמו שלמדנו לעיל [יד], ואם כן אין להוכיח מנבילה ביום הכפורים, ששם אין זה איסור מוסיף, ויתכן שרבי שמעון מודה באיסור מוסיף, שהוא חל על איסור אחר, ואמנם יום הכפורים הוא נחשב לאיסור כולל, שכאשר חל יום הכפורים, נוסף על האדם איסור אכילה על כל הדברים המותרים, ועל ידי זה נכללת גם הנבילה באיסור זה, מכל מקום אין להוכיח מאיסור כולל על איסור מוסיף, אלא קושית הגמרא היא, על פי מה שלמדנו ביבמות [לב] בבביתא, שרבי שמעון סובר, שאין איסור חל אפילו באיסור מוסיף [לענין איסור אשת אח שאינו חל על איסור אחות אשה], אלא שעדיין היה לבעל הדין מקום לומר, שכאשר יש הצטרפות של איסור מוסיף שהוא גם כן איסור חמור על קל, בזה יהיה רבי שמעון מודה שהוא חל על הקל, ומטעם זה איסור נותר יהיה חל על איסור חלב, ואף על פי ששניהם בכרת, מכל מקום איסור חלב נחשב לאיסור קל לגבי נותר, הואיל והחלב הותר בחיה, וכמו שמבואר בחולין [קג], ולכן הביאה הגמרא להוכיח, מנבילה ביום הכפורים, שיש בו הצטרפות של איסור כולל עם איסור חמור על הקל, ומכל מקום סובר רבי שמעון שאין השני חל. [ולא היה נראה לגמרא לחלק ולומר, שאיסור כולל עם חמור, אינו חל. אבל איסור מוסיף עם חמור, יחול].

אולם השאגת אריה [עו] כתב לחדש, מכח קושית התוס', שאיסור יום הכפורים, נחשב גם כן לאיסור מוסיף, וטעמו, משום שבאיסור

נבילה, נאסרה האכילה רק כשהיא בדרך אכילה, וכמו שלמדנו בפסחים [כד], מה שאין כן ביום הכפורים, שאסור לאכול בכל ענין המיישב את דעתו, הואיל ולא נאמר איסור זה בתורה בלשון אכילה, אלא בלשון עינוי, ומזה היתה הוכחת הגמרא, שלרבי שמעון אין איסור חל על איסור, אפילו באיסור מוסיף.

ובדברי יחזקאל [טו ג בהגהה] הוסיף לבאר דבריו, שאמנם גם בשר בחלב נאסר שלא כדרך אכילה [וכמו שלמדנו בפסחים שם], ומכל מקום אינו חל על איסור נבילה או חלב, ואין זה נחשב לאיסור מוסיף [עיי' חולין קיג], והטעם לחלק ביניהם הוא, שביום הכיפורים, עיקר האיסור הוא על ביטול העינוי, ואין חילוק כלל בין אכילה כדרכה לשלא כדרכה, מה שאין כן בבשר בחלב, שבעצם שוה הוא לשאר איסורים שבתורה, שנאסרה אכילתם רק כדרך הנאתם, אלא שבאיסור זה הוסיפה התורה והחמירה לאסור גם שלא כדרך אכילה, אחרי שאסרה לנו האכילה כדרכה, ומעתה יתבאר לנו גם כן החילוק שביניהם לענין איסור מוסיף, שבבשר בחלב, לא יתכן לומר שיהיה נחשב לאיסור מוסיף, על ידי מה שנאסר שלא כדרך אכילה, שהרי כדי שיחול על הבשר בחלב איסור שלא כדרך אכילה, אנו נצרכים שיחול עליו תחילה איסור אכילה בכדרכה, ואי אפשר שהאיסור יתחיל מאכילה שלא כדרכה [וכמו שנתבאר לעיל [יד א הערה 46] לענין איסור הנאה, שאיננו מחשיבים לאיסור מוסיף, על ידי מה שנאסר בהנאה], מה שאין כן לענין יום הכפורים, שאין חילוק כלל בין אכילה כדרכה